

Kryteria eklezjalności zrzeseń laikatu

Ks. Bogusław Drożdż¹

W 2018 roku mija 40 lat od opublikowania przez św. Jana Pawła II ważnego dokumentu dotyczącego powołania i misji świeckich w Kościele. Dokument ten, będący adhortacją apostołską, rozpoczyna się od wyrażenia: „Katolicy świeccy” (*Christifideles laici*). Składa się on ze wprowadzenia, pięciu obszernych rozdziałów, apelu i modlitwy do Najświętszej Dziewicy.

Mówiąc o kryteriach eklezjalności zrzeseń, należy w zanadrzu rozważań uświadomić sobie obowiązującą powinność społeczną, jaka bezpośrednio tkwi w naturze ludzkiej. Chodzi o naturalne prawo do zrzyszania się. Prawo to zawiązuje się na bazie ludzkiej natury, o której można powiedzieć, że jest encyklopedią wiedzy o człowieku. I jak w fizyce pęd ciała jest jakąś sumą wielu jednostkowych popędów, tak też dążność do jedności jest wyrazem wielobarwnej różnorodności. I dlatego mówić należy o jedności w różnorodności, a nie o jednorodności jako efekcie niwelowania różnic. W naturze jest kod źródłowy ogólnoludzkiej jedności. Inaczej mówiąc, prawda o godności człowieka winna być fundamentem każdego projektu społecznego². Można i należy zapytać jeszcze wnikliwiej o źródło dla tego kodu. I oczywiście, lokować go trzeba w Sercu Doskonałej Wspólnoty Osób, Trójjedynym Bogu, który przewidiał w swym miłosnym zamyśle pełny rozwój ludzkości. Ten rozwój trwa, a przyspiesza jedynie w wyniku wdzięcznego czerpania z jednej symfonii stworzenia jakże wspaniałego języka różnorodności³.

Enumeracja kryteriów

W drugim rozdziale adhortacji *Christifideles laici* zostały podane niezmiernie istotne cechy, które decydują o eklezjalnym charakterze wszystkich zrzeszeń laikatu, a więc ruchów, stowarzyszeń, grup i wspólnot funkcjonujących w Kościele⁴. Według *Christifideles laici* jest kilka takich podstawowych kryteriów⁵. Pierwsze kryterium wymaga, aby każdy chrześcijanin, będący członkiem jakiegoś zrzeszenia eklezjalnego, na pierwszym miejscu stawiał powołanie do świętości. Dotyczy to również całego zrzeszenia, które w realizacji swoich celów postulat ten musi uważać za pierwszorzędny. Drugie kryterium mówi, że każde zrzeszenie winno odznaczać się odpowiedzialnością w wyznawaniu wiary katolickiej. Chodzi tu o takie przepowiadanie prawdy o Chrystusie, Kościele i człowieku, które jest zgodne z autentyczną interpretacją Nauczycielskiego Urzędu Kościoła. Trzecie kryterium przypomina, że zrzeszenie ma dawać świadectwo trwałej i autentycznej komunii. Wyraża się ono w synowskim odniesieniu całego zrzeszenia i poszczególnych członków do hierarchii kościelnej. Czwarte kryterium informuje, że kościelne zrzeszenia mają charakteryzować się zgodnością z apostołskim celem Kościoła. Mają one również brać czynny udział w jego realizacji. Ostatnie kryterium mówi o zaangażowanej obecności chrześcijan w ludzkim społeczeństwie. Obecność ta ma być gorliwą służbą na rzecz pełnej godności człowieka.

Racja eklezjologiczna

Już sama nazwa wskazuje, że kryteria eklezjalności zrzeszeń czerpią swoją legitymizację z Kościoła. To on je ustala i promuluje. Zadaniem Kościoła jest uobecnianie Chrystusowej sprawy w sercach i umysłach ludzi. Kościół wie, jak działać autentycznie i skutecznie, określając więc kryteria eklezjalności zrzeszeń, kieruje się tym wszystkim, co decyduje o jego skutecznym uobecnianiu się. Z tego

też powodu trzeba wyraźnie mówić, że to właśnie racja ekklezjologiczna a nie jakaś inna, podnosi rangę owych kryteriów, które rozstrzygają o kościelnej autentyczności funkcjonujących w Kościele wspólnotowych podmiotów. Trzeba dopowiedzieć coś jeszcze bardziej szczególnego, a mianowicie to, że zgodnie z nauką Kościoła kryteriów ekklezjalnych nie należy rozpatrywać w perspektywie ograniczenia wolności zrzeszania się. Takie ich rozumienie, głęboko negatywne, należy przewycięzać podejściem pozytywnym, które ukazuje dobro komunii i misji Kościoła⁶. Św. Jan Paweł II pisze: „Odpowiedzialny stosunek do daru komunii wyraża się przede wszystkim w usilnym staraniu o przewyciężenie każdej pokusy rozłamu i sprzeciwu, która zagraża życiu i apostołskiemu zaangażowaniu chrześcijan”⁷.

Racja ekklezjologiczna uwypuklając dobro kościelnej komunii w rzeczywistości każe uwzględniać dobro wspólne, które jest celem Kościoła. Dobro wspólne Kościoła daje się rozłożyć na najwyższe cele oraz odpowiadające mu środki oraz narzędzia. Najwyższym celem Kościoła jest Chrystus. To On jest Prawdą Kościoła, wszelką Łaską. On jest Królestwem Bożym dającym zbawienie wszystkim, którzy tylko opowiadają się za Nim jako Panem i Królem. Aby być z Chrystusem w Jego Kościele, trzeba otworzyć się na Jego naukę, biblijne słowo Boże, które rozbrzmiewa w tabernakulach ludzkich sumień, jak również w świątyniach zbudowanych „ręką ludzką” – mozolnie wiążących serce z sercem i kamień z kamieniem. Należy również korzystać ze zbawczych sakramentów, które skutecznie obdzielają łaską konieczną do uświęcenia. Nadto liczyć się trzeba z Ojcowską wolą, wypełniającą treścią kościelną władzę, wyraźnie skoncentrowaną w Chrystusowym namiestniku – papieżu.

Swoje znaczenie mają również inne środki obecne w Kościele. Pośród nich znajduje się wspaniały dorobek nauk teologicznych; to, co stanowi kulturę chrześcijańską począwszy od modlitewnych form kultu, przez literaturę religijną, muzykę i sztukę, a skończywszy na bazie ma-

terialnej jako zaplecza funkcjonowania w społeczeństwie. Do tego dołączyć należy sferę instytucjonalną, tak ważną dla inicjowania, artykułowania, podtrzymywania i rozwijania prostszych i bardziej złożonych organizacyjnie dzieł eklezjalnych.

Tak pojęta eklezjalność, związana celem Kościoła, czyli jego dobrem wspólnym staje się i jest żywym źródłem wszelkich eklezjalnych kryteriów, a to oznacza, że również działających we wspólnocie kościelnej zrzeseń gromadzących ludzi świeckich.

Weryfikacja zrzeseń

Wymienione przez adhortację kryteria stanowią fundament w budowaniu eklezjalnych zrzeseń. Weryfikują się one przez towarzyszące ich życiu i działalności rezultaty. Tymi rezultatami mogą być: „ożywienie umiłowania modlitwy, kontemplacji, życia liturgicznego i sakramentalnego; działalność na rzecz wzrostu powołań do chrześcijańskiego małżeństwa, do sakramentalnego kapłaństwa i do życia konsekrowanego; gotowość uczestniczenia w przedsięwzięciach i działaniach Kościoła zarówno na szczeblu lokalnym, jak krajowym i międzynarodowym; zaangażowanie w dziedzinie katechezy i pedagogiczne umiejętności w wychowywaniu chrześcijan; pobudzenie do chrześcijańskiej obecności w różnych środowiskach społecznych, udział w organizowaniu i animacji dzieł charytatywnych, kulturowych i duchowych; duch wyrzeczenia i powrót do ewangelicznego ubóstwa jako źródła wspaniałomyślnego miłości wszystkich ludzi; nawrócenie na drogę chrześcijańskiego życia lub powrót do wspólnoty ochrzczonych tych, którzy niegdyś odeszli”⁸.

Jak widać, kryteria te posiadają wydźwięk pastoralny i strzegą jedności Kościoła⁹ oraz zobowiązują do nieustannego pogłębiania znajomości tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Wymienione kryteria przypominają również o komplementarności, gdyż poszczególne grupy, ruchy i stowarzyszenia nie mogą wystarczać same sobie. Muszą

one uznać tę komplementarność, która istnieje pomiędzy wszystkimi żywymi siłami w Kościele i współpracować ze strukturami posoborowymi, to jest z radami pastoralnymi na wszystkich poziomach¹⁰.

Każdy ruch, stowarzyszenie, grupa czy wspólnota religijna żyjąc w jedności z Kościołem partykularnym i powszechnym oraz w łączności z pasterzami i Urzędem Nauczycielskim Kościoła, troszcząc się przy tym o pasterskie oddziaływanie oraz unikając wszelkiej manipulacji ideologicznej¹¹, staje się autentyczną wspólnotą eklezjalną. Jedynie takie wspólnoty są gwarancją aktualizowania Kościoła we współczesnym świecie. Autentyczne ruchy i grupy eklezjalne są również źródłem nieustannego odradzania się Kościoła w jego egzystencjalnej i historycznej autentyczności, działając ożywiająco wewnątrz instytucji¹². Zrzeszenie religijne nie jest i nie może być strukturą alternatywną w stosunku do instytucji kościelnej. Św. Jan Paweł II podkreśla z naciskiem, że różne ugrupowania mają obowiązek służenia parafii i Kościołowi partykularnemu, a stopień zaangażowania się ich w tej służbie, będzie punktem wyjścia dla oceny wartości poszczególnych świadectw istniejących wewnątrz ruchów i stowarzyszeń¹³.

Zakończenie

Papieska adhortacja *Christifideles laici* podając kryteria eklezjalności zrzeszeń religijnych zdynamizowała dyskusję na temat grup, wspólnot, ruchów i stowarzyszeń działających w Kościele. Z pewnością ich obecność jest „znakiem czasu” dla Kościoła, który wówczas, tj. 40 lat temu, jak i obecnie domaga się dojrzałej interpretacji. Tej interpretacji Kościół nie jest pozbawiony. Dokonywał jej św. Jan Paweł II, kontynuował papież Benedykt XVI, a obecnie celuje w niej papież Franciszek.

Wraz z początkiem nowego tysiąclecia chrześcijaństwa w tę dyskusję w wymiarze przedmiotowym wprowadzane są zrzeszenia, które etykietują się jako grupy czy wspól-

noty, a nawet szkoły nowoewangelizacyjne. Ich znaczenie dla żywotności Kościoła wydaje się być niebagatelne, zwłaszcza jeśli chodzi o misję ewangelizacyjną pośród tych, dla których Chrystusowy Kościół przestał być punktem odniesienia w ich indywidualnym czy społecznym życiu. W tym kontekście prezentowane kryteria eklezjalności oraz weryfikacja autentyczności poszczególnych zrzeseń staje się być jednym z priorytetowych zadań współczesnego Kościoła.

Summary:

Papieska adhortacja *Christifideles laici* podając kryteria eklezjalności zrzeseń religijnych zdynamizowała dyskusję na temat grup, wspólnot, ruchów i stowarzyszeń działających w Kościele. Z pewnością ich obecność jest „znakiem czasu” dla Kościoła, który wówczas, tj. 40 lat temu, jak i obecnie domaga się dojrzałej interpretacji. Tej interpretacji Kościół nie jest pozbawiony. Dokonywał jej św. Jan Paweł II, kontynuował papież Benedykt XVI, a obecnie celuje w niej papież Franciszek.

Wraz z początkiem nowego tysiąclecia chrześcijaństwa w tę dyskusję w wymiarze przedmiotowym wprowadzane są zrzeseńia, które etykietują się jako grupy czy wspólnoty, a nawet szkoły nowoewangelizacyjne. Ich znaczenie dla żywotności Kościoła wydaje się być niebagatelne, zwłaszcza jeśli chodzi o misję ewangelizacyjną pośród tych, dla których Chrystusowy Kościół przestał być punktem odniesienia w ich indywidualnym czy społecznym życiu. W tym kontekście prezentowane kryteria eklezjalności oraz weryfikacja autentyczności poszczególnych zrzeseń staje się być jednym z priorytetowych zadań współczesnego Kościoła.

Keywords:

Adhortacja *Christifideles laici*, laickość, świeccy, nowa ewangelizacja, życie społeczne, ruchy i stowarzyszenia katolickie, eklezjologia

Przypisy:

¹ Ks. dr hab. Bogusław Drożdż, redaktor naczelny półrocznika „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne”, wykładowca teologii pastoralnej i katolickiej nauki społecznej na PWT we Wrocławiu.

² Nie ideologiczne projekty w rodzaju „multi-kulti” czy „poprawności politycznej” – mogą zdefiniować i wytłumaczyć zjawisko łączenia kultur, przemawiania jednego stylu życia do drugiego. Błąd tkwi zarówno w pomyśle, jak i podejściu. W pomyśle, bo nie bierze pod uwagę faktów i realizm przykrywa ateistycznym życzeniem. Także, w podejściu, ponieważ bufoniasto uważa, że to jedyna droga do osiągnięcia zaplanowanej jednorodności. A przecież przyszłość rzeki zależy od źródła, promień światła bije od słońca, echo jest efektem odbicia dźwięku od przeszkody. Co to oznacza? Nic innego, jak tylko to, że jedność ludzkości zapisana jest w jej naturze społecznej, którą zwyczajnie trzeba pokornie poznać.

³ Opóźnia go, co jest oczywiste, grzech.

⁴ Pojęcie zrzeszenia obejmuje wszystkie grupy oraz wspólnoty podstawowe, ruchy i stowarzyszenia. Tym, co poszczególne podmioty życia społecznego różni od siebie, jest mniejszy lub większy stopień organizacji, ilość członków, przyjęta i propagowana doktryna lub ideologia oraz sposoby działania.

⁵ Zob. Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska Christifideles laici o powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie* (30 XII 1988) p. 30.

⁶ Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska Christifideles laici* p. 30.

⁷ Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska Christifideles laici* p. 31.

⁸ Jan Paweł II, *Adhortacja Christifideles laici* p. 30.

⁹ Uwzględniając powyższy kontekst św. Jan Paweł II naucza: „Dlatego jest rzeczą zasadniczą, abyście zawsze szukali pogłębienia jedności z całym Kościołem; z jego Pasterzami i nauczycielami, z jego doktryną i dyscypliną, z jego życiem sakramentalnym oraz z całym ludem Bożym”. *Przemówienie do uczestników Ruchu Odnowy Charzmatycznej* (15 V 1987). „L'Osservatore Romano” 8:1987 nr 6 s. 3 p. 2.

¹⁰ Jan Paweł II, *Przemówienie podczas audiencji dla uczestników plenarnego zebrania Papieskiej Rady Świeckich* (12 X 1982). „L'Osservatore Romano” 3:1982 nr 10 s. 14 p. 7.

¹¹ Zob. Jan Paweł II, *Encyklika Redemptoris missio o stałej aktualności posłania misyjnego* (7 XII 1990) p. 51.

¹² Ważnym miejscem uobecniania się Kościoła są wspólnoty podstawowe. Są one o tyle nadzieją dla Kościoła, o ile: – karmić się będą Słowem Bożym i nie pozwolą się usidlić wpływom skrajnych frakcji politycznych, ani modnym ideologiom; – opierają się pokusie systematycznej kontestacji i duchowi superkrytycyzmu pod pokrywką

szczerości i prawdy; – mocno wkorzeniają się w Kościół miejscowy, a zarazem trzymają się Kościoła powszechnego, dzięki czemu bronią się przed zamknięciem w sobie; – zachowują szczerą łączność z pasterzami, których Pan dał swemu Kościołowi, oraz z Urzędem Nauczycielskim, jaki powierzył im Duch Chrystusa; – nie uważają, że one tylko są adresatami Ewangelii albo że im tylko przynależy zadanie jej głoszenia, a tym mniej, że tylko im Ewangelia została powierzona; – uznają, że Kościół wciela się i wyraża w różnych postaciach, a nie tylko w ich własnym; – codziennie wzrastają w poczuciu obowiązków, w gorliwości religijnej, w troskliwości i aktywności misyjnej wobec innych; – wykazują poczucie wspólnoty ze wszystkimi ludźmi. Zob. Paweł VI, *Adhortacja apostolska Ewangelii nuntiandi o ewangelizacji w świecie współczesnym* (8 XII 1975) p. 58.

¹³ Jan Paweł II, *Przemówienie podczas audiencji dla uczestników Sesji Plenarnej Kongregacji Duchowieństwa*. (20 X 1984). „L’Osservatore Romano” 5:1984 nr 11-12 s. 24 p. 7.